

جایگاه حق آموزش در آموزش و پرورش ایران

تألیف : حسن بدری

فهرست مطالب

۹.....	مقدمه
۱۲.....	فصل اول مبانی نظری و مفاهیم وصفی حقوق آموزش و پرورش
۱۳.....	مفهوم، تاریخچه و تعریف آموزش و پرورش
۱۴.....	تعریف و مفهوم شناسی حق
۱۶.....	تعریف آموزش
۱۷.....	تعریف آموزش و پرورش
۲۰.....	از آموزش و پرورش خانه ای تا مدارس هوشمند و آموزش و پرورش دیجیتالی
۲۰.....	آموزش و پرورش در ایران
۲۵.....	آموزش و پرورش بعد از نادر
۲۶.....	آموزش و پرورش در دوران معاصر
۲۹.....	جایگاه حق آموزش در اسناد بین المللی و ملی
۳۰.....	اعلامیه جهانی حقوق بشر
۳۱.....	کنوانسیون عدم تبعیض در آموزش
۳۱.....	میثاق بین المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی
۳۱.....	کنوانسیون حقوق کودک
۳۲.....	اعلامیه سازمان ملل متحد درباره حقوق مردمان بومی
۳۲.....	بیانیه سالامانکا
۳۳.....	بیانیه جامتین تایلند: اعلامیه آموزش برای همه
۳۴.....	چارچوب عمل داکار، آموزش برای همه عمل به تعهدات جمعی
۳۵.....	اهداف توسعه هزاره

۳۶.....	اعلامیه فرایبورگ.....
۳۶.....	بیانیه پاریس.....
۳۸.....	بیانیه اینچئون.....
۳۹.....	بیانیه پوتراجایای.....
۴۰.....	سند ۲۰۳۰ یا دستورکار توسعه پایا.....
۴۲.....	سایر اسناد بین المللی و منطقه ای.....
۴۲.....	جایگاه، حق آموزش در حقوق داخلی و نظام حقوقی ایران.....
۴۳.....	حق آموزش در قلم قبل از انقلاب اسلامی ایران.....
۴۳.....	حق آموزش در نظام قانون اساسی مشروطیت.....
۴۴.....	قانون اساسی معارف.....
۴۶.....	قانون تامین وسایل و امکانات تحصیل اطفال و جوانان ایرانی.....
۴۸.....	قانون راجع به آموزش و پرورش عمومی، اجتناب از مجانی مصوب ششم مرداد ماه ۱۳۲۲.....
۴۹.....	قوانین بعد از انقلاب اسلامی.....
۵۰.....	قانون اساسی جمهوری اسلامی.....
۵۰.....	اساسنامه نهضت سوادآموزی جمهوری اسلامی.....
۵۱.....	قانون اهداف و وظایف وزارت آموزش و پرورش.....
۵۳.....	سند تحول بنیادین آموزش و پرورش.....
۵۸.....	حق آموزش در قوانین توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ج. ا. ا.....
۵۸.....	حق آموزش در قانون اول توسعه.....
۵۹.....	حق آموزش در قانون دوم توسعه.....
۶۱.....	حق آموزش در قانون سوم توسعه.....
۶۶.....	حق آموزش در قانون چهارم توسعه.....

۶۹.....	حق آموزش در قانون پنجم توسعه
۷۱.....	حق آموزش در قانون ششم توسعه
۷۲.....	حق آموزش در سند ملی برنامه آموزش برای همه
۷۵.....	فصل دوم: مؤلفه ها و الزامات حق آموزش
۷۶.....	مؤلفه های شکلی اجرای حق آموزش اشخاص
۷۸.....	تساوی حق آموزش
۸۳.....	رایگان بودن
۸۶.....	اجبار بودن تحصیلات ابتدائی
۹۰.....	بایسته های مادی حق آموزش اشخاص
۹۱.....	سنخیت آموزش با ویژگی های فراگیران
۹۳.....	سودمندی و کارآمدی آموزش
۹۵.....	محتوای حق آموزش
۹۵.....	آموزشهای دینی
۱۰۳.....	آموزشهای عمومی و حرفه ای
۱۱۰.....	آموزشهای مرتبط با سلامت
۱۱۶.....	آموزش و تربیت شهروندی
۱۲۳.....	فصل سوم اهداف آموزش و پرورش رویکردها و موانع
۱۲۴.....	فلسفه آموزش و پرورش
۱۲۶.....	اهداف آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران
۱۳۰.....	کارکردهای آموزش و پرورش
۱۳۱.....	آموزش و پرورش و تحقق آموزش فراگیر (همگانی)
۱۳۳.....	آموزش و پرورش و تحقق آموزش اجباری

- ۱۳۵.....آموزش و پرورش و اجرای حق آموزش
- ۱۳۷.....آموزش و پرورش و تحقق دسترسی به آموزش
- ۱۴۰.....فراپوشی نسبت به نیروی انسانی گسترده
- ۱۴۱.....تأثیرگذاری مستقیم نهاد آموزش و پرورش بر رشد و بالندگی دانشگاهها
- ۱۴۲.....آموزش و پرورش و افزایش رشد اقتصادی
- ۱۴۳.....منابع و مآخذ

www.ketab.ir

بزرگترین نهاد و وزارتخانه دولتی در کشور ایران، آموزش و پرورش این کشور است. بر اساس آخرین آمار و اطلاعات مرکز آمار و فناوری ارتباطات و اطلاعات وزارت آموزش و پرورش، حدود ۱۳ میلیون دانش آموز در مدارس کشور تحصیل می کنند و ۹۷۸ هزار فرهنگی نیز در مدارس و بخش های آموزش و پرورش در زمینه آموزش به دانش آموزان فعالیت دارند. از این تعداد ۷ میلیون و ۲۶۶ هزار و ۹۱ دانش آموز دوره ابتدایی هستند و ۲ میلیون و ۹۹۲ هزار و ۵۶۷ نفر در متوسطه اول و ۲ میلیون و ۳۴ هزار و ۴۸۷ دانش آموز در دوره متوسطه دوم ثبت نام شدند.

این در حالی است که بر اساس آخرین برآورد مرکز آمار جمهوری اسلامی ایران، که روز چهارشنبه ۲۹ آبان ماه ۱۳۹۵ انجام شد، کل جمعیت کشور در سال ۱۳۹۵ به ۷۹ میلیون و ۹۲۶ هزار و ۱۷۰ نفر رسید که نسبت به سال ۱۳۹۰ نزدیک به ۴ میلیون و ۷۷۶ هزار نفر افزایش یافته است. لذا می توان است کرد که به لحاظ هرم سنی جمعیتی جوان است و اکنون دوران طلایی صرف هزینه اقتصادی در آموزش و پرورش می باشد. چرا که بخش بیشتری از جمعیتش را تحت تاثیر قرار خواهد داد.

هرسازمانی دارای کارکردهای فراوانی است. آموزش و پرورش نیز دارای کارکردهایی است که انتقال میراث فرهنگی، گزینش و تخصیص یگانگی اجتماعی پرورش سیاسی، کارکرد سرمایه گذاری آموزش و پرورش تحت عنوان رویکرد سرمایه انسانی یا سرمایه گذاری انسانی منزلت اجتماعی تحرک اجتماعی و ایجاد پایگاه مرحله کارکردهای مهم و اساسی آموزش و پرورش است که این کارکردها در تمام نقاط جهان در نظام آموزشی آن کشور یکسان و موجود است. با توجه به این کارکردها مشخص می شود که نظام آموزش و پرورش دارای مسئولیت خطیری است و به نوعی آینده کشورها به میزان توجه به این نهاد مهم بستگی دارد زیرا که نسل مهم هر جامعه ای توسط آموزش و پرورش تربیت داده می شود که معلمان به عنوان هسته اصلی این نهاد مهم وظیفه تعلیم و تربیت دانش آموزان را برعهده دارند.

توسعه و پیشرفت هر کشور در گرو کارکرد آموزش و پرورش است. از آنجا که نهاد آموزش و پرورش به خاطر تکیه بر گسترده‌ترین سرمایه ملی بیشترین سهم را در رشد، سازندگی و اعتلای ملی ایفا می‌کند و رسیدن به کشوری برتر در منطقه به عنوان آرمان سند چشم‌انداز بیست ساله ملی، بدون توجه به رشد و بالندگی این نهاد ناممکن است، هرگونه بازکاوی و بررسی وضعیت کنونی این نهاد کاری ضروری و اجتناب‌ناپذیر است.

آموزش به عنوان حق بنیادین بشری بیشتر با امکان دسترسی برابر به آموزش و فرصت کسب علم قابل تبیین است. (پیرنیا، ۱۳۵۰: ۲۱) بند ۲ ماده ۱ کنوانسیون منع تبعیض در آموزش، ماده ۲۱ بیانیه راجع به حقوق کودکان در مورد آموزش: نیازمندی‌های خاص مصوب ۱۹۹۴ و ماده ۶ چارچوب عمل داکار-آموزش برای همه- چنین رویکردی را به حق آموزش دارند. (صوری خسروشاهی و بیگران، ۱۳۹۲: ۴۵) حق آموزش در اسناد بین‌المللی متعددی نظیر ماده ۲۶ اعلامیه جهانی حقوق بشر، ماده ۱۳ میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی و اجتماعی، مواد ۲۸، ۲۹ و ۳۰ کنوانسیون حقوق کودک، ماده ۲۶ کنوانسیون مردمان بومی، بند ۱ ماده ۱۴ اعلامیه مجمع عمومی سازمان ملل متحد در مورد حقوق مردمان بومی و... مورد تاکید قرار گرفته است. این حق در اسناد منطقه‌ای حقوق بشری نظیر ماده ۱۲ اعلامیه آمریکایی حقوق و وظایف انسان، ماده ۲ پروتکل شماره ۱ کنوانسیون اروپایی حقوق بشر (مصوب ۱۹۵۲)؛ ماده ۱۷ منشور آفریقایی حقوق مردمان (مصوب ۱۹۸۱)؛ ماده ۱۳ پروتکل الحاقی سان سالوادور به کنوانسیون آمریکایی حقوق بشر؛ ماده ۱۰ کنوانسیون رفع تبعیض علیه زنان (مصوب ۱۹۷۲)؛ ماده ۱۱ منشور آفریقایی مربوط به حقوق کودک (مصوب ۱۹۹۰)؛ ماده ۱۷ منشور اجتماعی اروپا (مصوب ۱۹۹۶)؛ ماده ۱۴ منشور اتحادیه اروپا درباره حقوق بنیادین (مصوب ۲۰۰۰) مهمترین اسناد بین‌المللی هستند که به حق آموزش تاکید دارند. (آقای، ۱۳۷۶: ۶۶) این حق در قوانین اساسی اکثر دولت‌ها نظیر اصل ۲۲ قانون اساسی پاکستان، اصل ۴۳ قانون اساسی افغانستان، اصل ۴۱ قانون اساسی تاجیکستان، ماده ۲۹ قانون اساسی ترکیه، اصل ۱۰ قانون اساسی لبنان و اصول ۱۸، ۱۹، ۲۰ و ۲۰ قانون اساسی مصر، اصول ۷۶، ۷۷، ۷۱ و ۳۲ قانون اساسی سوریه، اصول ۲۷، ۲۸ و ۲۹ قانون اساسی عراق، اصل ۴۰ کویت، اصول ۱۳ و ۳۰

قانون اساسی عربستان، ماده ۲۲ قانون اساسی کره، اصل ۳۱ قانون اساسی کره جنوبی، اصل ۲۶ قانون اساسی ژاپن، اصل ۵۳ قانون اساسی الجزایر و.... مورد تأکید قرار گرفته است. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران ملهم از تعالیم دینی و همسو با توافقات بین المللی حق آموزش رایگان و همگانی را به رسمیت می‌شناسد. (اصل ۲؛ بند ۳ از اصل ۳ و اصل ۳۰ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران) اکثر اسناد و مقررات مذکور اجرایی شدن حق آموزش را برعهده نهادهی بنام «وزارت آموزش و پرورش» گذاشته اند. این دستگاه که در ایران باستان در انحصار طبقه خاص یعنی اعیان و اشراف و بزرگان بود. (ایروانی، ۱۳۹۲: ۶۲) به دنبال آغاز مطالبات حقوق بشری و حقوق شهروندی از سال ۱۲۹۰ اقدام به همگانی کردن آموزش و حاکمیت عملی دولت بر آموزش در کشورمان شروع شده است. (راغف، ۱۳۹۴: ۸) در سطح بین المللی برای اولین بار در سال ۱۹۰۰ کنفرانس آموزش برای همه با در جاتین تایلند به همت ۵ سازمان بین المللی یونسکو، یونسف، برائمه - ران ملل متحد، بانک جهانی، صندوق جمعیت سازمان ملل تشکیل گردید و بر حق آموزش برای همه و استفاده از روشهای نوین یادگیری و ایجاد فرصت برای همگان جهت تحصیل مورد تأکید گردید. (ابراهیمزاده، ۱۳۸۵: ۵۶) اما مهمترین کنفرانس، جهت تحقق حق بر آموزش که وزارتخانه‌های آموزش و پرورش دولت‌ها را مخاطب خود قرار داد، کنفرانس داکار در سال ۱۰۰۰ بود که با حمایت ۵ سازمان بین المللی و سران و وزیران وزارت آموزش و پرورش دولتها تشکیل گردید. در این کنفرانس که با حضور وزیر آموزش و پرورش کشورما نیز تشکیل شده بود بر اهدافی تأکید گردید که شایسته است ضمن بررسی اهداف فوق، نقش و جایگاه وزارت آموزش و پرورش را را را و احیای حق آموزش و اهداف مورد تأکید اسناد بین المللی بررسی شود. در این راستا مجهولاتی وجود دارد که باید تبیین و مشخص گردد. از جمله این که حق آموزش به چه مفهومی است؟ این حق چه جایگاهی در حقوق موضوعه دارد؟ وظیفه دولت‌ها در قبال تحقق این حق چیست؟